

HAZASZERETETRE NEVELÉS

(Módszertani Közlemények Könyvtára 3.)

Szerkesztette: Németh István

A pedagógiai tevékenység célját a *közoktatáspolitikai* határozza meg. Ha ezt a célt (a szocialista ember kialakítását, a felnövekvő nemzedék személyiségének sokoldalú képzését) összevetjük a *reális helyzettel*, meghatározhatjuk azokat a *feladatokat*, amelyeket épp a cél elérése érdekében kell megvalósítanunk. A nevelés egységes folyamat, feladataink rendszerint mégis a nevelés egy-egy sajátos részterületét állítják előtérbe abból az okból, mert cél és helyzet összevetése ezeken lemaradást mutat. Egy-egy nevelési feladat hangsúlyozása tehát mindig azt jelenti, hogy változatlanul sokoldalúan kell fejlesztenünk a reánk bízott személyiségeket, de nevelésükben nagyobb gondot kell fordítanunk az eddigi kissé elhanyagolt, most épp ezért hangsúlyosabbá vált feladatokra. Ezek közé tartozik a *hazaszeretetre, hovádelemre való nevelés* is. A Módszertani Közlemények Könyvtárának 3. kötete Németh István szerkesztésében ennek a feladatnak gyakorlati megvalósításához kíván sokoldalú segítséget adni az általános iskolák tanárainak.

A kilenc íves könyv Drien Károly elvi bevezetője mellett három tantárgy tanítási óráinak, tantervi témáinak elemzését tartalmazza. Dancs Lajos és Erdős János az „Ének-zene”; Király Zoltán és Gimesi József a „Rajz”; dr. Borbás Endréné, Bory Endréné, Kármán Józsefné, Magassy László, Sinka Antalné és Tóth Andrásné pedig a „Magyar nyelv és irodalom” keretében fejtik ki a témával kapcsolatos nézeteiket, állásfoglalásaikat. Helyeselni lehet, hogy az elvi bevezető rövid, áttekintő ismertetést ad a hazafiasság kérdései körül épp az utóbbi években lezajlott vitákról, majd — ha nem is a teljesség igényével — felvázolja a szocialista hazafiasság tartalmát.

Egyet lehet érteni azzal, hogy az énekzene tárgyalása nem szűkíti le a feladatokat a hazafias és mozgalmi dalok tanítására, éneklésére. Helyesen taglalják a szerzők, hogy a haza fogalmát csak az képes teljes tartalmában felfogni, csak az tud vele érzelmileg is azonosulni, aki előbb érzelmileg kötődik a kisebb közösségekhez: családhoz, környezethez, iskolához is. Nem véletlen, hogy *Radnóti Miklós*, amikor a fasizmus embertelen világában fogalmazza meg „mit jelent neki a haza, a tá-

jék, a szülőföld”, látszólag lényegtelen dolgokat sorol fel tartalmi jegyei között: parkot, útszegélyező követ, temetőt és bakterházat, gyárudvart és komondort, de ezek együtt jelentik azt a kötődést, amely a költőt az emberekhez, munkájukhoz és alkotásaikhoz fűzik. Ebben az összefüggésben világossá válik, hogy a zenei és a nyelvi anyanyelv minél tökéletesebb elsajátítása, minél igényesebb hétköznapi használata a hazaszeretetnek elengedhetetlen tartozéka. Az egyes osztályok anyagához fűzött módszertani megállapítások egészítik ki ezt az alaptételt, amikor pl. a könyv 20. lapján megállapítják a szerzők, hogy a zene az ének nemcsak anyanyelvünk eleme, egyben „egyetemes, nemzetek feletti nyelv” is. Sajátossága tehát, hogy egyszerre nemzeti és internacionalista. A tantervi témákhoz kapcsolódó tárgyi, módszertani javaslatok hasznos eligazítást adnak valamennyi szakos nevelőnek.

Hasonló szellemben és felépítésben foglalkozik a „Rajz” a magyar népművészet és híres nemzeti festőink alkotásaival. A műalkotások elemzéséhez összegyűjti a szükséges ismereteket, és hasznos útmutatásokat ad. A magyar nyelv és irodalom tantárgy tanításához ugyancsak hasznos elvi és gyakorlati segítséget nyújt a könyv. Külön érdeme, hogy a fogalmazás tanítását értelemszerűen kapcsolja az irodalom, illetve a nyelv tanításához. Az egyes irodalmi művek elemzéseire vonatkozó apró megjegyzések igen hasznos, értékes útbaigazításokat adnak a nevelőknek.

Minden akadémikuskodás nélkül el kell vizsgálni mondanom, hogy *egyetlen területen* bátrabbak lehettek volna a szerzők még azon az áron is, hogy merészen elszakadnak a hivatalos útmutatók egyoldalúan *ismeretcentrikus* szemléletétől. Arra gondolok, hogy pl. az irodalomnak nem kizárólagos funkciója sem az életben, sem az iskolában, hogy általa társadalmi, irodalmi ismereteket sajátítsanak el az emberek, a gyerekek. A nevelés szempontjából ez még akkor sem elegendő, ha maga a tanítás az adott módszertani útmutatók segítségével élményszerűvé válik. Meggyőződésem, hogy az irodalom tanítását akkor tudjuk közelebb vinni az élthez, ha általa sajátos *élethelyzeteket* életünk át a gyerekekkel. A szerzők tesznek is erre

halvány utalásokat, pl. Móra elbeszéléseinél, a hétköznapiak hőseinél, szeretném azonban még több bátorságra buzdítani a gyakorló kollégákat. Petőfi alföldi versei akkor lesznek valóban hazafias élményekké, ha a Szeged-környéki tanulók azonosítani tudják velük saját tájélményeiket. Akkor értik meg igazán, hogy ők is válhatnak hétköznapiak hőseivé, ha nemcsak a költők, írók képekbe sűrített mondanivalóját fogadják magukba, de kifejezhetik saját kis világuk érzelmeit, örömeit, bánatait is. Csak a költői és tanulói világ ilyen találkoztatásával érhetjük el, hogy ne váljék két külön világgá a tanulók élete sem. Nem elég, ha meghatódnak egy családi vagy szerelmes vers szépségén, utána pedig gorombák szüleikkel, durvák a velük egy osztályba járó leányokkal. Adjunk módot arra, hogy saját világuk érzéseivé tegyék a művek érzéseit még azon az áron is, hogy közben néhány jelző, hasonlat vagy szerkezeti tudnivaló elsikkad a tanítási óra rohanó idejében.

Természetesen mindezek csak az olvasó pedagógus szándékai. Ez a hiányérzet semmit sem von le az igényesen megírt és szerkesztett könyv elvi és gyakorlati értékeiből. Értéknek kell tartanunk azt is, ha a felvetett gondolatok újakat ébresztenek, vagy esetenként ellenvéleményt váltanak ki. A Módszertani Közlemények jó szolgálatot tett a pedagógiai gyakorlatnak azáltal, hogy könyvtárát egy ilyen tartalmas, gondolatokat ébresztő és szépen fogalmazott könyvvel gyarapította.

Dr. Kerékgyártó Imre

A. A. Sztoljár: A matematikatanítás logikai problémái. Tankönyvkiadó

Egy évvel ezelőtt adta ki a Tankönyvkiadó Sztoljár: A matematikatanítás módszerei c. könyvét, amely azóta olyan népszerűvé vált az ált. iskolai matematikatanítás korszerűsítésével foglalkozó pedagógusok körében. E könyvében a szovjet szerző többször hivatkozik előző könyvére, A matematikatanítás logikai problémái-ra, amelyet most — hézagpótlásként — kiadott a Tankönyvkiadó.

E könyvében éppúgy, mint a tavaly kiadott másodikban a halmazelmélet és a

matematikai logika elemei alapján felépítendő új matematikaoktatás kérdéseit vizsgálja a szerző. Ez a könyv nem tartalmazza a hagyományos eljárások kritikai analizését, ugyanakkor a másikkhoz hasonlóan részletesen kidolgozott példákon mutatja be elgondolásait a modern matematika elemeinek tanításáról. Vannak benne olyan részletek is, amely a hagyományos módszerhez ragaszkodó pedagógusok figyelmét is felkeltik, pl. a matematikai fogalmak iskolai értelmezése a korszerű tudományos értelmezésnek megfelelően, a kísérlet és a dedukció viszonya az oktatás különböző fokozatain, a szabatoság különböző szintjein a konkrét és absztrakt viszonya a tanulók különböző tudásszintjének megfelelően, végül a „tagozatos” osztályokban az axiomaticus módszer alapvető problémáinak megvilágítására szolgáló lehetőségek megkeresése.

Aki Sztoljár másik művét már ismeri, annak számára is sok újat jelent e könyv elolvasása, a benne foglalt problémák vizsgálata. Aki még nem ismeri a szovjet matematikus e két könyvét, annak előbb a most megjelent könyv elolvasását ajánljuk, utána a tavalyi könyvet: sokkal könnyebben fogadja el és érti meg a korszerűsítés szükségességét és lehetőségeit.

Dr. Mosonyi Kálmán

Maklári József: Körérintési szerkesztések és alkalmazásaik.

Középiszkolai szakköri füzetek. — Tankönyvkiadó.

A füzet az Apollonius-féle körérintési feladatok megoldásával és alkalmazásaival foglalkozik. Az eléggé ismert síkmértani megoldások ismertetése után igen szemléletesen mutatja be a térmértani megfontolásokon alapuló szerkesztéseket, majd a gyakorlati alkalmazásokat, a kúpszeletek szerkesztési feladatait, s eljut a Malfatti problémához és megoldásához. Külön értéke a füzetnek a térgeometria felhasználása síkgeometriai problémák megoldására. A középiszkolai anyagot csak annyiban egészíti ki új ismeretekkel, amennyiben azok az adott probléma megoldásához szükségesek. Ábrái jók, a tárgyalás módja tömör és szemléletes. Tanárok és középiszkolás szakörbe járó diákok számára egyaránt komoly segítséget jelent.

Dr. Mosonyi Kálmán